

Számunk szerzői

ALBERT ANDRÁS	történész-lelkész, Tápszentmiklós
ALMÁSI GÁBOR	történész, Budapest
BAGI ZOLTÁN	történész-levéltáros, Csongrád Megyei Levéltár, Szeged
BENDA BORBÁLA	történész, Budapest
BOLGÁR DÁNIEL	történész, Budapest
CZIRÁKI ZSUZSANNA	Ph.D. hallgató SZTE, Szeged
DÁVID PÉTER	magyar–történelem szakos középiskolai tanár, Gyula
DEMMELNÉ KISS CSILLA	történész-bohemista, Budapest
ERDAL ÇOBAN	történész-hungarológus, Ankarai Egyetem
KÁRMÁN GÁBOR	történész, Budapest–Lipcse
KEREKES DÓRA	történész, Budapest
KOVÁCS ZSOLT	Ph.D. hallgató ELTE, Budapest
LUCIAN HÖLSCHER	történész, Ruhr-Universität Bochum
PAPP SÁNDOR	történész, SZTE–KRE, Szeged–Budapest
TÓTH HAJNALKA	Ph.D. hallgató SZTE, Szeged
TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ	történész, SZTE, Szeged
VARSÁNYI KRISZTINA	Ph.D. hallgató ELTE, Budapest

A fordításokat BARNA JÓZSEF és KISANTAL TAMÁS készítették

Contents

Essays

- GÁBOR ALMÁSI
The Prospects of Religious Heterodoxy in the Sixteenth Century: Andreas Dudith and Confessionalization 5
- BORBÁLA BENDA
A Manor House as Reflected in a Contemporary Menu (Csejte, November 1, 1623–August 31, 1625) 24
- PÉTER DÁVID
George Bánffy of Losoncz, the Governor of Transylvania 47
- GÁBOR KÁRMÁN
An Attempt at Foreign Policy on Mystical Foundations? The Bengt Skytte's Journey to the Rákóczi in 1651–1652 65
- HAJNALKA TÓTH
Additions to the Operations of the Turkish Army in Hungary in 1683 (from the Letters of Vice General Ferenc Gyöngyösi Nagy) 83
- SÁNDOR LÁSZLÓ TÓTH
Turkish Garrisons in Ottoman Hungary as Reflected in a German Register from 1576/1590 99

Workshop

- ANDRÁS ALBERT
Wolffianism in Transylvania 129
- DÓRA KERÉKES
Traditional Empire – Modern Empire (The Ottoman Empire in the First Half of the 17th Century) 140

Theory and method

- LUCIAN HÖLSCHER
The New Annalistic: The Sketch of a Theory of History (Translated by Tamás Kisantal) 158

Sources

- ERDAL ÇOBAN
An Ethnic Group from the Balkans in the Koppány Sanjak: the Vlachs (on the Basis of Turkish Registers from 1570) 173

Beyond our borders

- We lived our Hungarian identity on the borderline of reality and fantasy. Interview with Transylvanian Historian Kinga Tüdös S. 191

A Selected Bibliography of the Works of Kinga Tüdös S.	203
KINGA TÜDŐS S.	
Handing Down the Székely Legacy: Testaments from the 16th and 17th centuries	205
<i>Reviews</i>	
„We Need Mohács”	
<i>(János B. Szabó: A mohácsi csata Corvina Tudástár, Budapest, 2006.)</i>	
ZOLTÁN BAGI	223
The Place of Local History	
<i>(Ildikó Németh: Sopron középfokú és középszintű iskolái a 19. században. Dissertationes Soproniensis 1. Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron, 2005.)</i>	
DÁNIEL BOLGÁR	227
The Praise of the Border Lands	
<i>(Károly Vicze: „Az vég Temesvárbán ...” Szórvány Alapítvány. Temesvár, 2006.)</i>	
ZSUZSANNA CZIRÁKI	232
The Islam – in a Czech Context	
<i>(Miloš Mendel, Bronislav Ostřanský, Tomáš Rataj: Islám v srdci Evropy. Vlivy islamské civilizace na dějiny a současnost českých zemí, Academia, Praha, 2007.)</i>	
CSILLA DEMMELNÉ KISS	236
The 1664 Battle of Szentgotthárd in an International Context as Seen from Hungary	
<i>(Ferenc Tóth: Saint-Gotthard 1664. Une bataille européenne. Charles Lavauzelle, Paris, 2007.)</i>	
ZSOLT KOVÁCS	240
Both Hungarian and Croatian	
<i>(A Zrínyiek a magyar és a horvát históriában. Eds.: Sándor Bene–Gábor Hausner. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007.)</i>	
HAJNALKA TÓTH	246
Political Communication in 16th and 17th-century Europe	
<i>(Luise Schorn-Schütte [Eds.]: Aspekte der politischen Kommunikation im Europa des 16. und 17. Jahrhunderts [=Historische Zeitschrift, Beiheft 39]. R. Oldenburg Verlag, München, 2004.)</i>	
KRISZTINA VARSÁNYI	253
<i>Authors</i>	257

Az Aetas 2009. évi előfizetői felhívása

A jövő évben a következő tematikus számaink jelennek meg:

Batthyány Lajos gróf – első miniszterelnökünk, 20. századi magyar történet, 18–19. századi európai és magyarországi történeti problémák, Bor és közösség.

Interjúút közlünk Urbán Aladárral, Papp Gyulával (Franciaország) és Jacques-Guy Petit-vel.

Eddigi gyakorlatunkhoz híven a 2009-es évfolyamra is kedvezményt biztosítunk előfizető olvasóinknak:

Éves előfizetői ár:	3600 Ft (tartalmazza a postaköltséget)
Egy számot megrendelőknél:	900 Ft + postaköltség
Egy szám könyvesbolti ára:	1000 Ft

A folyóirat előfizethető az e számhoz mellékelt csekkszelvényen, illetve megrendelhető a kiadó e-mail és postai címén. Korábbi számainkat (postaköltség felszámolásával) a szerkesztőség címén szintén meg lehet rendelni.

Az előző évhez hasonlóan az idei évben is átutalhatja jövedelemadójának 1%-át egy olyan egyesületnek, alapítványnak stb., amelyet arra érdemesnek tart. Folyóiratunk szerkesztői azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulnak Önhöz, hogy ha támogatásra méltónak tartja folyóiratunkat, válassza az AETAS-t. Ezúton is köszönjük eddigi támogatásukat.

Ha az idei évben is az AETAS támogatása mellett dönt, akkor töltsse ki részünkre az APEH-től kapott rendelkező nyilatkozatot.

Adószámunk: **19079581-2-06**

Nagyon köszönjük Olvasóink eddigi támogatását és érdeklődését.

Reméljük, hogy erre a jövőben is számíthatunk.

Aetas Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179
<http://www.aetas.hu>
aetas@mail.u-szeged.hu

Következő számunk tartalmából

URBÁN ALADÁR

Herceg Esterházy Pál a Batthyány-kormányban

HERMANN RÓBERT

A miniszterelnök és a honvéd őrnagy: Batthyány és Görgei

VELKEY FERENC

Batthyány és Széchenyi

EGYED ÁKOS

Wesselényi Miklós és a miniszterelnök

GAVLIK ISTVÁN

Adattár Kossuth Lajos díszpolgárságának történetéhez

ZSIGMOND GÁBOR

Az Osztrák—Magyar Lloyd története

Bemutatjuk Urbán Aladárt

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

*

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén.

A folyóirat előfizetési díja egy évre 2400 Ft+postaköltség.
A lap ára egy szám megrendelése esetén 600 Ft+postaköltség,
könyvesboltban 800 Ft.

*

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Teleki Téka, VIII. ker., Bródy Sándor u. 46.;
Kis Magister Könyvkereskedés, V. ker., Magyar u. 40.;
Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház utca;
Írók Boltja, VI. ker., Parnasszus Kft., Andrásy út 45.;
ELTE BTK könyvtár, VIII. ker., Múzeum krt. 6–8.;
Gondolat Könyvesház, X. ker., Károlyi Mihály u. 16.;
Könyvtárellátó Kht., XIII. ker., Váci út 19.

Szeged: Katedrális Bt., Sik Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27.;
Könyv- és Jegyzetbolt, Vitéz u.;
Egyetemi könyvtár, Petőfi S. sgt.

Miskolc: Fókusz Könyvesbolt, Pátia üzletház;
Bibliofil Kft., Kazinczy Könyvesbolt, Széchenyi u. 33.

Pécs: PTE Iskolaszövetkezet Könyvesbolt, Ifjúság út 6.;
PTE Társadalomtudományi Szakkönyvtár, Rókus u. 2.

*

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179.

e-mail: aetas@mail.u-szeged.hu

<http://www.aetas.hu>

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Olvasószerkesztő: Horváthné Szélpál Mária

Szerkesztőségi titkár: Tóth Hajnalka

Telefon: 70/247-0459

A borítót tervezte: Annus Gábor

Nyomdai munkálatok: E-press Kft., Szeged.

ISSN 0237-7934

Ha a beszámoló részleteiből még nem lett volna világos, mi volt Skytte álláspontja a kérdésben, a svéd arisztokrata részletesen kifejtette királynőjének, hogy az erdélyiek ajánlkozása milyen kiváló alkalmat teremthetne az Ausztriai Házzal való leszámolásra egy svéd–francia–erdélyi szövetség keretében. Külön megemlítette a Rákócziak jó kapcsolatait Brandenburggal, amelyek azért kaptak különösen nagy jelentőséget, mert a vesztfáliai béketárgyalásokon kialakult konfliktusok óta Svédország viszonya nem volt igazán szívélyes a protestáns választófejedelemséggel. Végül Skytte hosszasan értekezett a jezsuiták által képviselt veszélyről, tökéletesen követve a harmincéves háború alatt alkalmazott retorikát.

Skytte meglehetősen hosszú ideig tartózkodott Erdélyben: november elején érkezett, és csak február végén hagyta el a fejedelemséget, mert ekkorra érkezett meg a szultántól a számára kért útlevel, hogy Konstantinápolyba mehessen. Még Brassóban volt, amikor elérte Rákóczi Zsigmond halálának híre: a fejedelem öccse február 4-én halt meg himlőben. Skytte Havasalföld felé indult tovább, és Târgovișteben találkozott Matei Basarab vajdával, aki pompásan fogadta, és kaftánnal ajándékozta meg, ám alighanem csalódást okozott a háborús készülődésre számító svéd követnek. A vajda ugyanis kifejtette, hogy ők csak békét akarnak, vagy esetleg egy, az Oszmán Birodalom ellen folytatott háborút, melynek egyetlen akadálya, hogy a *Rzeczpospolita* és a kozákok inkább egymással hadakoznak, és nincs olyan vezető, aki összefogná a törökellenes erőket.

Konstantinápolyba érkezvén újabb politikus okozott csalódást Skyttének. Rákóczival szemben – aki bizonygatta neki, hogy az Ausztriai Ház és az Oszmán Birodalom közt nemsokára háború várható – Franciaország portai követe, Jean De la Haye-Vantelet semmiféle török háborús szándékról nem tudott, sem a Habsburgok, sem a *Rzeczpospolita* ellenében.

Kármán Gábor tanulmányát számunk 65–82. oldalán olvashatják.

Diplomaták, hitújítók és katonák

ALMÁSI GÁBOR

*A vallásos különút lehetőségei
a 16. században*

BENDA BORBÁLA

*Egy uradalmi központ
egy korabeli étrend tükrében*

DÁVID PÉTER

*Losonczi Bánffy György,
Erdély kormányzója*

KÁRMÁN GÁBOR

*Kísérlet a misztikus alapú kül-
politikára?*

TÓTH HAJNALKA

*Adalékok a török 1683. évi
magyarországi felvonulásához*

TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ

Hódoltsági török várak őrsége

*Bemutatjuk Tüdős S. Kinga
történészt*